

ПРЕДЛАГАЧИ: Димитар Апасиев – пратеник од Левица
Борислав Крмов – пратеник од Левица

ПРЕДЛОГ НА ЗАКОН
ЗА УСТАВНИ СУДИИ
ПО СКРАТЕНА ПОСТАПКА

Скопје,
мај 2022 година

ДО:
ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА СОБРАНИЕТО
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на членот 71, став 1 од Уставот на Република Македонија и членовите 132, 137 и 170 од Деловникот на Собранието на Република Македонија, Ви поднесуваме Предлог на Закон за уставни судии – по скратена постапка.

ПРАТЕНИЦИ:

_____
_____

ВОВЕД

I. ОЦЕНКА НА СОСТОЈБИТЕ ВО ОБЛАСТА ШТО ТРЕБА ДА СЕ УРЕДИ СО ЗАКОНОТ И ПРИЧИНИ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Со Уставот на Социјалистичка Република Македонија од 1963 година, како уставна категорија, се воспоставува Уставниот суд на Македонија.

По уредувањето во Уставот, Уставниот суд на Македонија во 1964 година е конституиран и отпочнал со работа како самостоен орган на Републиката кој има уставна надлежност да ја штити уставноста и законитоста на Уставот на Социјалистичка Македонија, во рамките на своите права и должности утврдени со Уставот.

Со Уставот на Социјалистичка Република Македонија од 1963 година е уредена положба и надлежност на Уставниот суд, а постапката и правното дејство на донесените одлуки на Уставниот суд се регулирани со Законот за Уставниот суд на Македонија („Службен весник на СРМ“ број 45 /1963).

Пред воведувањето на Уставниот суд, како посебен орган на Републиката уреден со Уставот, неговата надлежност била определена на претставничкиот односно законодавниот орган во државата кој, како носител на законодавната функција, како орган на државната власт кој ги носи, односно креира законите аналогно требало да ја одредува и нивната уставност.

Но, ваквата организација во тој период не била новина или модел што ја карактеризирала македонската држава, туку бил општо прифатен модел во системот на единството на власта, односно во земјите на народните демократии и од таа причина до 1963 година законодавниот орган самиот ја штител уставноста и законитоста.

Во 1974 година во Уставот на Социјалистичка Република Македонија и во Законот за основите на постапката и дејството на одлуките на Уставниот суд („Службен весник на СРМ“ бр. 42/1976), направени се мали измени во надлежноста на Уставниот суд и правното дејство на неговите одлуки, но неговата позиција и улогата која ја има во однос на законодавната и извршната власт останале исти.

Според Уставот на Република Македонија од 1991 година, општествено-економскиот и политичкиот систем на Републиката се заснова на принципот на владеење на правото, човековите слободи и права, поделбата на власта и другите темелни вредности на современото демократско општество.

Уставниот суд на Република Македонија, со Уставот на Република Македонија, е конституиран како орган на Републиката кој ја штити уставноста и законитоста и ги заштитува основните слободи и права на човекот и граѓанинот.

Но, иако историски положбата и надлежноста на Уставниот суд биле различно правно уредени, со различни акти, денес составот, надлежноста и правното дејство на одлуките на Уставниот суд се уредени со Уставот, а начинот на работа и постапката пред Уставниот суд се уредуваат со Деловник на Уставниот суд, кој како акт го донесува Уставниот суд.

Значајно е да се потенцира дека Уставниот суд е посебен уставен орган кој, според својата уставна положба, не спаѓа во системот на организацијата на државната власт, туку претставува орган *sui generis*, па оттука не треба да биде само заштитник на уставниот поредок, туку треба да е и двигател на реформата на правната култура и водич на редовното судство во толкувањето на уставните вредности и начела.

Реформата во делот на уставното судство од денешна перспектива е повеќе од неопходна од причина во изминатите години, т.е. три децении, иако правосудниот систем претрпе суштински промени, Уставниот суд остана сè уште да функционира според истите уставни одредби од 1991 година и Деловникот на Уставниот суд односно не и се приближи на правосудната реформа.

Во 2005 година се пристапи кон пошироки уставни измени, како дел од тогашните судски реформи, иницирани со уставните амандмани.

Во Предлогот за пристапување кон измени на Уставот беше иницијално предвидено донесување на амандман кој требаше да создаде уставна основа за законско регулирање на прашањата поврзани со правното дејство и извршувањето на одлуките на Уставниот суд и други прашања поврзани со нив, наместо постојното решение според кое тие се регулирани со Деловникот на Судот.

Материјата поврзана единствено со видот на одлуките на Уставниот суд, нивниот ефект и извршување беше подржан од Европската комисија за демократија преку правото при Советот на Европа, попозната како Венецијанската комисија.

Со Амандманот XXXIV предложено било видовите на одлуките на Уставниот суд и нивното правно дејство и извршување да се уредува со закон, наместо со акт на Судот и текстот на овој нацрт-амандман е подржан од Комисијата за уставни прашања.

Но, по одржаната јавна дискусија по Нацрт амандманите XX–XXXIV на Уставот, Владата во ноември до Собранието достави Извештај од јавната дискусија и текст на амандманите XX–XXXI, со кои беше изоставен амандманот XXXIV заради искажувањата од јавната дискусија, со што беше испуштена можноста за подобрување на состојбите околу Уставниот суд.

Вториот обид се случи во 2014 година, кога со предложените уставни амандмани XXXIX се предвидуваше уставна тужба, како правен институт по кој ќе одлучува Уставниот суд заради повисок степен на правна заштита на права и слободи на граѓанинот кога се повредени со поединечни акти или дејствија на државните органи, единиците на локалната самоуправа или носители на јавни овластувања. Оваа уставно решение е подржано и во мислење на Венецијанската комисија. Покрај ова, со уставните амандмани се предвидуваше и воведување на можноста Уставниот суд да одлучува по жалби на одлуки на Судскиот совет во однос на изборот, разрешување и утврдување на дисциплинска одговорност на претседателите на судовите и на судиите.

Со амандманот XL се предвидува начинот на работата и постапката пред Уставниот суд да се уредат со закон кој ќе се донесе со двотретинско мнозинство од вкупниот број пратеници, кое исто така е укажување од Венецијанската комисија заради зголемување на надлежноста на судот.

Третиот обид за реформа беше овозможен преку Нацрт-Стратегијата за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017-2022 година со Акциски план, во кој се отвори можност за воведување на уставната жалба, како механизам за заштита на слободите и правата загарантирани со Уставот и со Европската конвенција за човекови права и последен филтер пред поднесување на тужба (апликација) против државата пред Европскиот суд за човекови права (Стразбур).

Самото прифаќање на било каква реформа на Уставниот суд за имплементација подразбира претходно кадровско и професионално доекипирање и зајакнување на капацитетите на Уставниот суд, со јасна дистинкција меѓу заштитата на уставно загарантираинте права во надлежност на редовните судови и оние кои се или треба да бидат во надлежност на Уставниот суд. 8 д

Од досегашната пракса, начинот односно постапката за избор на уставни судии недвосмислено и јасно се покажа како најголема пречка за реализирање на уставната функција на судот заради крајно политизиран, односно партизиран избор на уставни судии кои се повеќе беа кандидати лојани и партизирано поврзани или произлезени од политичките партии или други центри на моќ, а не лица со висок професионален и правен кредибилитет кои директно даоѓаат од правната фела.

Од оваа ноторна состојба која со години се провлекува како лоша пракса и со која се девалвира улогата на уставниот судија и самата институција, несомнено е дека во овој период непосредно пред изборот на петмина уставни судии (2021-2022) настаната е најсоодветна прилика да се разгледа прашањето за нормирање и регулирање на постапката и условите за избор на уставните судии преку законско решение.

Доколку во овој момент не започне постапката за правно уредување, ова прашање ќе остане недопрено и во следните седум години, а неререформираното уставно

судство ќе значи сериозен удар врз принципот на владеење на правото и поткопување на темелите на правната држава.

Во оваа насока беа подготвени повеќе правни анализи за Уставниот суд меѓу која и анализата на Хелсиншкиот комитет за човекови права „Уставниот суд во стегата меѓу политичките интереси и човековите права“, при што, детектираните слабости во анализата се присутни и денес и истите можат да преставуваат добра појдовна основа за потребата од донесување на законското решение.

Со донесувањето на овој закон јасно ќе се нормира и регулира постапката и ќе се прецизираат условите за избор на уставните судии, ќе се избегне преширокото толкување на категоријата „истакнат правник“, која во практиката веќе и не се гледа како вистински услов, тука се толкува како правна празнина преку која се остварува целта на политичките елити – политичка доминација на Уставниот суд, на сметка на квалитетот на кадрите кои се бираат.

Недоволни и правно неиздржани се аргументите дека не постои уставна основа за донесување на ваков закон кој ќе ја регулира постапката и условите за избор на уставните судии, од причина што со уставната категорија „истакнат правник“ уставотворецот оставил широк простор за манипулација на условите за избор на судии во Уставниот суд, а Собранието досега стандардот „истакнат правник“ правно не го уредило со никаков правен акт, чие непостоење не доведе до оваа состојба како држава.

Уставната одредба од членот 113 од Уставот јасно регулира дека само начинот на работа и постапката пред Уставниот суд се уредуваат со акт на Судот, но не и за условите и постапката за избор на уставните судии, што јасно укажува дека со посебен закон можат дополнително да се регулираат посебните услови на постапката за избор, со што конечно законски ќе се дефинира единствениот услов за избор на уставните судии.

Иако формулацијата „истакнат правник“ се однесува за уставните судии, сепак истата постои и при изборот на членовите на Судскиот советот што ги избира Собранието на Република Македонија, како и членовите што ги избира Собранието на Република Македонија по предлог на Претседателот на Републиката, која е проширена и со лица кои се од редот на универзитетски професори по право, адвокати, поранешни судии на Уставниот суд, меѓународни судии и други истакнати правници, што остава простор за уредување на оваа категорија по примерот на други закони, како што е Законот за Судскиот совет.

Во таа смисла, како добар пример и компаративна пракса која е правно издржана може да се искористи домашното законодавство и составот, статусот (положбата, правата, должностите, платите), условите, како и постапката за избор и престанок на функцијата судија на Уставниот суд на Република Македонија да се уреди со посебен закон (лат. *lex specialis*).

Од оваа причина се наметна потребата од донесување на предложеното законско решение.

II. ЦЕЛИ, НАЧЕЛА И ОСНОВНИ РЕШЕНИЈА

Со Предлог-законот ќе се овозможи реформа во постапката за избор на уставни судии во Уставниот суд, како потреба која се наметна во изминатиот период и ќе се постигне заложбата за отстранување на досегашните пречки кои, од периодот од 1991 година до денес, се покажаа како причина за крајна политизираност и партизираност на судиите и на Уставниот суд.

III. ОЦЕНА НА ФИНАНСИСКИТЕ ПОСЛЕДИЦИ ОД ПРЕДЛОГОТ НА ЗАКОНОТ ВРЗ БУЏЕТОТ И ДРУГИТЕ ЈАВНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА

Спроведувањето на Предлогот на закон не повлекува финансиски импликации од Републичкиот буџет.

IV. ОЦЕНА НА ФИНАНСИСКИТЕ СРЕДСТВА ПОТРЕБНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ, НАЧИНОТ НА НИВНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ, ПОДАТОЦИ ЗА ТОА ДАЛИ СПРОВЕДУВАЊЕТО НА ЗАКОНОТ ПОВЛЕКУВА МАТЕРИЈАЛНИ ОБВРСКИ ЗА ОДДЕЛНИ СУБЈЕКТИ

За спроведување на Предлог на законот не се потребни финансиски средства и истиот не повлекува материјални обврски за одделни субјекти.

V. СКРАТЕНА ПОСТАПКА ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ПРЕДЛОГ НА ЗАКОН

Врз основа на членот 170, алинеја 1 од Деловникот на Собранието на Република Македонија, предлагаме Собранието Предлог на законот за уставни судии да разгледа по скратена постапка.

ПРЕДЛОГ НА ЗАКОН ЗА УСТАВНИ СУДИИ

I. ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Член 1

Предмет на регулирање

Со овој закон се уредуваат составот, статусот (положбата, правата, должностите, платите), условите, како и постапката за избор и престанок на функцијата судија на Уставниот суд на Република Македонија (во натамошниот текст: уставен судија).

Член 2

Положба на Уставниот суд

(1) Уставниот суд на Република Македонија (во натамошниот текст: Уставниот суд) е централен државен орган на Републиката кој ја штити уставноста и законитоста.

(2) За работите од својата надлежност утврдена со Уставот, Уставниот суд одлучува на јавна седница.

(3) Начинот на работа и постапките пред Уставниот суд се уредуваат со Деловник на Уставниот суд, кој како акт го донесува Уставниот суд.

Член 3

Одлуки на Уставниот суд

(1) Уставниот суд ќе укине или поништи закон ако утврди дека не е во согласност со Уставот.

(2) Уставниот суд ќе укине или поништи друг пропис или општ акт, колективен договор, статут или програма на политичка партија или здружение, ако утврди дека тие не се во согласност со Уставот или со закон.

(3) Одлуките на Уставниот суд се конечни и извршни.

II. СОСТАВ НА УСТАВНИОТ СУД

Член 4

Број на уставни судии

Уставниот суд го сочинуваат девет уставни судии.

Член 5

Мандат на уставните судии

(1) Мандатот на уставните судии трае девет години, без право на повторен избор.

(2) По исклучок, мандатот на уставните судии се продолжува за време на траењето на воената или вонредната состојба.

Член 6

Претседател на Уставниот суд

(1) Уставниот суд, од редот на уставните судии, избира претседател, со двотретинско мнозинство гласови од вкупниот број уставни судии.

(2) Гласањето за претседател на Уставниот суд е тајно.

(3) Секој уставен судија може да предложи кандидат за претседател на Уставниот суд.

(4) Предлогот за кандидат за претседател на Уставниот суд го утврдува комисија од тројца судии, избрани со мнозинство од вкупниот број на судиите.

(5) Ако кандидатот не го добие потребното мнозинство гласови, постапката за избор на претседател се повторува.

(6) Мандатот на претседателот на Уставниот суд трае три години, без право на повторен избор.

(7) Претседателот на Уставниот суд:

- го претставува Уставниот суд,
- ги потпишува одлуките, решенијата и другите акти на Уставниот суд,
- ги закажува и раководи со седниците на Уставниот суд, по сопствена иницијатива или по барање на најмалку еден уставен судија,
- се грижи за спроведување на Деловникот на Уставниот суд и
- врши и други работи определени со Устав, закон или со деловник.

(8) Во случај на отсуство или спреченост на претседателот на Уставниот суд за учество во работата на Уставниот суд, претседателот го заменува уставен судија кој доаѓа по азбучниот ред на презимето на судиите, според распоредот утврден од Уставниот суд.

III. СТАТУС НА УСТАВНИТЕ СУДИИ

Член 7

Положба на уставните судии

(1) Заради обезбедување независност и непристрасност во работењето, функцијата уставен судија е инкомпатибилна, односно неспојлива со:

- вршење на било каква друга јавна функција,
- вршење на било каква друга слободна или регулирана професија,
- вршење на дејности со профитна цел,
- членување во здружение на граѓани, фондација или политичка партија.

(2) Се забранува политичко организирање и дејствување во Уставниот суд, поради што уставните судии не смеат да остваруваат било каква партиска активност.

(3) Уставните судии не подлежат на обврска во вооружените сили.

(4) Функцијата уставен судија се врши строго професионално, а со денот на изборот на уставниот судија кој претходно имал засновано работен однос, истиот му мирува.

Член 8

Имунитет на уставните судии

(1) Уставните судии уживаат имунитет утврден со Уставот, како и пратениците на Собранието на Република Македонија (во натамошниот текст: Собранието).

(2) Уставниот судија не може да биде повикан на кривична одговорност или да биде притворен за искажано мислење или за гласање во Уставниот суд.

(3) Уставниот судија не може да биде притворен без одобрување на Уставниот суд, освен ако е затечен во вршење на тешко кривично дело за кое е пропишана казна затвор во траење од најмалку пет години.

(4) Во случајот од ставот (3) на овој член, надлежниот државниот орган е должен веднаш да го извести претседателот на Уставниот суд за притворањето на уставниот судија.

Член 9

Одземање на имунитет на уставен судија

(1) За имунитетот на уставните судии одлучува Уставниот суд.

(2) Уставниот суд одлучува за одземање на имунитет на уставен судија во случаи утврдени со Уставот и со закон, на седница на Уставниот суд, со апсолутно мнозинство гласови од вкупниот број на уставни судии, односно со минимум пет гласа.

(3) Постапката во која Уставниот суд одлучува за одземање на имунитет на уставен судија е итна и се спроведува во рок 24 часа од доставеното барање, односно известувањето за притвор.

(4) Уставниот суд може да одлучи да се примени имунитет над уставен судија и кога тој самиот не се повикал на него, ако тоа е потребно заради вршењето на неговата функција.

Член 10

Суспензија на уставен судија

(1) Уставниот суд може да одлучи уставен судија против кој е покрената кривичната постапка, времено да не ги извршува своите должности во Уставниот суд, додека постапката е во тек.

(2) Уставен судија може времено да се оддалечи од вршењето на функцијата и ако за него е одобрен обвинителен акт.

(3) Одлука за времено оддалечување од функцијата уставен судија донесува Уставниот суд со апсолутно мнозинство гласови од вкупниот број на уставни судии, при што од седницата и од гласањето задолжително се изема уставниот судија против кој е поведена постапката.

Член 11

Плата на уставните судии

(1) Уставниот судија има право на плата, која се пресметува и исплатува на месечно ниво, и истата претставува основа за остварување на правата од социјално и пензиско-инвалидско осигурување.

(2) Коефициентите на платите на уставните судии изнесуваат од 3,5 до 4,0.

(3) Платата на уставниот судија од ставот (2) на овој член се зголемува за 0,5% за секоја започната година работен стаж, а најмногу до 20%, на име „минат труд“.

(4) Додатоците на плата на уставните судии (за посебни услови за работа, постоење на висок ризик и доверливост) се забранети и истите се смета дека се пресметани во бруто-платата на уставните судии.

Член 12

Други права и обврски на уставните судии

(1) Покрај правата од работен однос, уставниот судија ги има и следниве дополнителни права и должности:

- да бара свикување на седница на Уставниот суд,
- да учествува во работата и во одлучувањето на расправите и на седниците на Уставниот суд,

- да раководи со претходната постапка по предметот што му бил доделен во работа како судија-известител, известувајќи го Уставниот суд на седница за стојалиштата по предметот,

- да ги следи и проучува законите, другите прописи и општи акти, со можност да дава самостојни иницијативи за поведување на постапка за оценување уставноста на одделен закон, односно за уставноста и законитоста на одделен пропис или општ акт,

- да му бидат обезбедени навремени стручни, административни, технички и други услуги од страна на Стручната служба на Уставниот суд, како и да му се овозможи користење на информативно-документациони материјали и на официјалните комуникациони врски на Уставниот суд и

- да врши други работи определени со Устав, закон, деловник или со програмата и распоредот за работа на Судот.

IV. УСЛОВИ ЗА УСТАВЕН СУДИЈА

1. Уставни судии по предлог на претседателот на Републиката

Член 13

Критериуми за предлагање уставен судија
од страна на претседателот на Републиката

(1) Претседателот на Републиката, на Собранието му предлага двајца уставни судии.

(2) Предложените кандидати од страна на претседателот на Републиката не смеаат да бидат актуелни или поранешни судии или јавни обвинители.

(3) Претседателот на Републиката, како кандидат за уставен судија, може да предложи поранешни или актуелни:

- универзитетски професори по право од правните факултети на двата најдоброрангирани државни универзитети (редовен професор, т.е. професор во пензија),

- републички јавни обвинители,

- народни правобранители (омбудсман) и заменици на народниот правобранител,

- адвокати со признат углед и реноме во стручната јавност, кои имаат најмалку 20 годишно искуство на правни работи, или

- други истакнати правници, познати и признати во стручната јавност како правници од граѓанскиот сектор, кои најмалку 20 години се занимаваат со заштита на човековите слободи и права (т.н. civil rights defenders).

2. Уставни судии по предлог на Судскиот совет на РМ

Член 14

Критериуми за предлагање уставен судија
од страна на Судскиот совет на Република Македонија

(1) Судскиот совет на Република Македонија (во натамошниот текст: Судскиот совет), на Собранието му предлага двајца уставни судии од редот на судиите.

(2) Судскиот совет, како кандидат за уставен судија, може да предложи само поранешен или актуелен:

- судија од редот на врховните судии,

- меѓународен судија во Европскиот суд за човекови права (Стразбур).

(3) Процедурата за предлагање на кандидат за уставен судија задолжително се врши по претходно утврдена објективна оценка на нивните вкупни резултати во работата на конкретниот судија, како и врз независна оценка на неговиот личен придонес кон развојот на стручната и теоретската мисла и на правниот систем во целина.

(4) Предлогот на уставниот судија, Судскиот совет го утврдува со двотретинско мнозинство гласови од вкупниот број членови.

(5) Начинот и постапката за утврдување на предлогот за уставен судија се определуваат со овој закон, и со Деловникот за работа на Судскиот совет.

3. Уставни судии по предлог на Комисија за прашањата на изборите и именувањата

Член 15

Критериуми за предлагање уставен судија од страна на собраниската
Комисија за прашањата на изборите и именувањата

(1) Како кандидат за уставен судија Комисијата за прашањата на изборите и именувањата може да предложи само лице кое кумулативно ги исполнува следниве услови:

- да е државјанин исклучиво на Република Македонија, односно да нема двојно или тројно државјанство,
- да има просечен успех на додипломски и постдипломски правни студии од најмалку 9.00, одделно за секој циклус на студиите,
- да е магистер или доктор по правни науки, со најмалку 15 години работно искуство во правната професија,
- во вршењето на правната професија да се истакнало со наставна, научна, наставно-научна, стручна или апликативна работа,
- со своето јавно делување дало значаен придонес за развојот на стручната, научната и теоретската правна мисла, преку публикации на правни книги, монографии, стручни трудови, статии или професионални текстови, објавени во релевантни бази на податоци, дефинирани во Законот за високото образование,
- да ужива професионален углед меѓу колегите од фелата и да поседува неспорен личен интегритет за вршење на функцијата уставен судија,
- да не е осуден со правосилна судска пресуда за кривично дело „злоупотреба на службена должност и овластување“ во вршење на функцијата или за друго кривично дело на безусловна казна затвор од најмалку шест месеци, што го прави недостоен за да ја врши функцијата уставен судија,
- да не му е изречена мерката „забрана за вршење професија, дејност или должност“.

(2) За уставен судија не може да биде избрано лице кое:

- во моментот на објавување на огласот било разрешено од судиска, јавнообвинителска или правобранителска функција, освен ако Европскиот суд за човекови права утврдил прекршување на Европската конвенција за човековите права во самата постапка за разрешување;
- седум години пред денот на објавување на огласот било пратеник или генерален секретар на Собранието, министер, односно член или генерален секретар на Влада, избрано или именувано лице во орган на државната управа или ако вршело функција во орган на политичка партија.

V. ИЗБОР НА УСТАВНИ СУДИИ

Член 16

Известување за престанок на мандатот на уставен судија

(1) Претседателот на Уставниот суд е должен, најдоцна шест месеци пред истекот на мандатот на уставните судии или на уставен судија, писмено да ги известат:

- претседателот на Републиката – за да му предложи на Собранието на РМ кандидат за уставни судии / судија;
- претседателот на Судскиот совет – за да ја започне постапката за предлагање кандидати за уставни судии;
- претседателот на Собранието – за да распише јавен оглас за избор на уставни судии.

(2) Во случај на престанок на мандатот на уставен судија пред истекот на времето за кое е избран, претседателот на Уставниот суд во рок од најмногу 15 дена по престанокот на мандатот на дотогашниот уставен судија, постапува согласно со одредбите од ставот (1) на овој член.

Член 17

Покренување на постапката за избор на уставни судии

(1) Во случаите од членот 16, став (1), алинеја 3 од овој закон постапката за избор на уставни судии ја покренува претседателот на Собранието, по добиено известување

за престанок на мандат на уставен судија од страна на претседателот на Уставниот суд, при што веднаш го известува претседателот на Комисијата за прашањата на изборите и именувањата, заради спроведување на постапката за избор преку номинација и предлагање на кандидати за уставни судии во законски предвидените рокови.

Член 18

Јавен оглас за избор на уставен судија

(1) Претседателот на Собранието ја започнува постапката за избор на уставни судии со објавување на јавен оглас за избор на уставен судија, кој задолжително се објавува во:

- „Службен весник на Република Македонија“,
- најмалку три дневни весника, од кои еден е на јазик различен од македонскиот кој го зборуваат најмалку 20% од граѓаните во Република Македонија,
- веб-страницата на Уставниот суд,
- веб-страницата на Собранието.

(2) Времетраењето на огласот е најмалку 30 дена од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

(3) Од денот на завршување на огласот до денот на гласањето мора да поминат најмалку уште 30 дена.

Член 19

Кандидатура

(1) На огласот за избор на судија на Уставниот суд по предлог на Собранието може да се јави секое лице од редот на истакнати правници во Републиката, кое во моментот на објавувањето на огласот ги исполнува условите од членот 15 од овој закон.

(2) Пријавата за учество на огласот за избор на судија на Уставниот суд, личната биографија и потребните документи за докажување на исполнувањето на таксативно наведените законски услови, во оригинал или заверена копија на нотар, заинтересираните кандидати ја поднесуваат до Собранието, во рок од 30 дена од денот на објавувањето на огласот во „Службен весник на Република Македонија“.

(3) За исполнување на условот од членот 15, став (2), алинеја 1 од овој закон кандидатот доставува лична изјава заверена на нотар, под морална, материјална и кривична одговорност, дека во моментот на аплицирање ги исполнува бараните законски услови.

Член 20

Номинација

(1) Покрај правото на самономинација (кандидатура), право да предлагаат кандидат за уставен судија, кој ги исполнува законски пропишаните услови и критериуми од членот 15 од овој закон, пред Комисијата за прашањата на изборите и именувањата, имаат и:

- секој пратеник во Собранието,
- акредитираните правни факултети при двата најдобро рангирани државни универзитетата,
- Адвокатската комора на РМ,
- стручни здруженијата на правници,
- здруженија на граѓани кои се занимаваат со давање на бесплатна правна помош или работат на други сродни прашања од делокругот на правосудството,
- парламентарни политички партии.

(2) При номинацијата на друго лице, од ставот (1) на овој член, од страна на овластениот предлагач, во прилог задолжително се доставува и изјава за согласност со кандидатурата, своерачно потпишана од страна на номинираниот кандидат за уставен судија.

Член 21

Поткомитет за селекција на кандидатите

(1) Комисијата за прашањата на изборите и именувањата, во рок од 30 дена од објавувањето на огласот, формира Поткомитет за селекција на кандидати за уставни судии (во натамошниот текст: Поткомитет за селекција).

(2) Комисијата за прашањата на изборите и именувањата, веднаш, а најдоцна десет дена од денот на објавување на огласот од членот 18 од овој закон, ги известува институциите од ставот (3) на овој член да номинираат свои претставници кои ќе бидат членови на Поткомитетот за селекција.

(3) Поткомитетот за селекција е составена од единаесет членови и тоа:

- деканите на двата најдоброрангирани правни факултети во Републиката, според Шангајската листа (по функција);
- еден член номиниран од Интеруниверзитетската конференција, кој е најмалку редовен професор на правен факултет на државен универзитет во Републиката,
- претседателот на Комисијата за уставни прашања,
- претставник на Македонската академија на науките и уметностите (МАНУ),
- претставник од Врховниот суд на РМ,
- претставник на Академијата за обука на судии и јавни обвинители „Павел Шатов“,
- претставник од Адвокатската комора на РМ,
- еден пратеник од парламентарното мнозинство и
- двајца пратеници од опозицијата (од различни политички партии или пратенички групи, односно од пратениците кои не се организирани во пратеничка група).

(4) Административна поддршка на Поткомитетот за селекција дава организационата единица на Службата на Собранието на Република Македонија која дава поддршка на работните тела на Собранието.

Член 22

Прелиминарна листа на кандидати кои ги исполнуваат условите

(1) Во рок од пет дена од истекот на рокот за пријавување на кандидатите по огласот, Поткомитетот за селекција врши првична проверка на исполнетоста на условите предвидени со овој закон и утврдува прелиминарна листа на пријавени кандидати, со податоци за исполнетоста на условите за избор.

(2) Листата во целост се објавува на веб-страницата на Собранието – веднаш, а најдоцна во рок од еден ден од денот на нејзиното утврдување.

(3) Неважечките кандидатури се отфрлаат со решение, против кое кандидатите кои конкурирале за уставни судии, а кои сметаат дека во постапката за избор на уставен судија им се прекршени нивните права – имаат право на тужба за поведување управен спор до Управниот суд.

(4) Постапката пред Управниот суд е итна и мора да заврши во рок од три дена.

Член 23

Јавно интервју со кандидатите кои ги исполнуваат условите

(1) Во рок од пет дена од објавувањето на листата од членот 22, став (2) од овој закон, се организира јавно интервју со кандидатите кои ги исполнуваат законските услови, кое се емитува во живо на Собранискиот канал на МРТВ.

(2) Доколку некој од кандидатите не дојде на интервјето, се смета дека ја повлекол пријавата за избор на уставен судија.

(3) Терминот за одржување на интервјето се објавува на веб-страницата на Собранието на денот на објавувањето на листата од членот 22, став (2) од овој закон, а на секој од пријавените кандидати му се испраќа и поединечна покана.

(4) Интервјето го спроведува Поткомитетот за селекција, на јавна седница на Комисијата за прашања на изборите и именувањата.

(5) Начинот на вршење на интервјето, оценувањето и рангирањето на кандидатите се утврдува со акт донесен од Собранието.

Член 24

Поставување прашања на интервјуто

(1) На јавното интервју, право да поставуваат прашања до кандидатите за уставни судии имаат:

- секој пратеник во Собранието,
- секој член на Поткомитетот за селекција,
- секој кандидат за уставен судија кој ги исполнува законските услови,
- претставник на здруженијата на новинари,
- претставник на граѓанскиот сектор.

(2) Истовремено со објавувањето на огласот, на веб-страницата на Собранието се објавува повик до здруженијата на новинари и до други здруженија од областа на заштита на човековите права, владеењето на правото или доброто управување за учество во интервјуто – чиј рок за пријавување е десет дена од денот на неговото објавување.

(3) Сите здруженија од ставот (2) на овој член имаат право да се пријават на повикот и да учествуваат во јавното интервјуто, со по еден претставник за кој доставуваат податоци за лична идентификација, доколку се основани согласно закон, односно регистрирани и се со работно искуство во областа на новинарството и на заштита на човековите права, владеењето на правото или доброто управување повеќе од пет години.

Член 25

Ранг-листа на кандидати

(1) Во рок од три дена од спроведувањето на интервјуто, врз основа на собраните податоци и постигнатите резултати од интервјуто, Поткомитетот за селекција утврдува Ранг-листа на кандидатите во потесен избор за уставни судии, согласно со критериумите утврдени со членот 15 од овој закон и ја доставува на Комисијата за прашања на изборите и именувањата.

(2) По правило, ранг-листата содржи повеќе кандидати отколку бројот на уставни судии што треба да се избере, а предлогот на надлежниот Поткомитет за селекција мора да содржи образложение со објаснување зошто се дава предност на одреден кандидат пред другите кандидати.

(3) Комисијата за прашања на изборите и именувањата, во рок од два дена, најдобро рангираните кандидати му ги предлага на Собранието во Единствена предлог-листа за избор на уставни судии, со образложение за секој од предложените кандидати.

(4) Доколку Комисијата за прашања на изборите и именувањата не ја утврди листата од ставот (3) на овој член во утврдениот рок, Собранието расправа и гласа поединечно за секој од кандидатите кои ги исполнуваат условите, согласно со ранг-листата составена од Поткомитетот за селекција.

Член 26

Конечен избор на уставни судии

(1) Седницата на Собранието на која се избираат уставните судии е итна и се одржува во рок од најмногу 20 дена од доставување на Единствената предлог-листа од членот 25 од овој закон.

(2) Собранието ги избира уставните судии со апсолутно мнозинство гласови од вкупниот број пратеници.

(3) Гласањето за избор на уставни судии од страна на пратениците е тајно и се спроведува согласно Деловникот на Собранието на Република Македонија.

(4) Доколку Собранието не избере уставен судија, постапката за избор се повторува во целост со објавување нов јавен оглас за избор на уставни судии веднаш, а не подоцна од рок од десет дена.

Член 27 Заклетва

(1) Избраните уставни судии даваат заклетва пред претседателот на Собранието и пред претседателот на Републиката.

(2) Заклетвата гласи: „Свечено изјавувам и се колнам во мојата чест, углед и достоинство дека функцијата уставен судија ќе ја вршам совесно, чесно и одговорно и дека ќе ги почитувам Уставот, законите и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот“.

(3) Новоизбраните уставни судии своерачно ја потпишуваат заклетвата.

(4) На новоизбраниот судија на Уставниот суд му се дава примерок од потпишаната заклетва.

Член 28 Стапување на должност

(1) Избраните судии на Уставниот суд стапуваат на должност со денот на изборот од Собранието, а по давањето на заклетвата.

(2) По исклучок на ставот (1) на овој член, предвременно избраните уставни судии стапуваат на должност и се воведуваат на новото работно место на денот на истекот на мандатот на судиите на чие местото се избрани.

(3) Уставен судија кој е избран на местото на судија кој претходно бил сменет од функцијата пред истекот на мандатот, согласно одредбите од овој закон, должноста ја презема во рокот определен од Собранието.

(4) На новоизбраниот уставен судија му се издава и службена легитимација, која дополнително се уредува со акт на Уставниот суд.

VI. ПРЕСТАНОК НА ФУНКЦИЈАТА УСТАВЕН СУДИЈА

Член 29

Престанок на функцијата по волја на уставниот судија

(1) На уставниот судија функцијата му престанува по своја волја, и пред истекот на мандатот за кој е избран, во следниве случаи:

1) со доброволно поднесување писмена оставка – на негово лично барање;

2) поради инкомпатибилност – ако е избран на друга јавна функција или одбере да врши друга професија / занимање.

(2) Во случај на оставка, функцијата уставен судија престанува веднаш, односно на денот на поднесувањето на писмената оставка, која е неотповиклива и повлекува напуштање на функцијата уставен судија, а истата Собранието само ја констатира, на првата наредна пленарна седница.

(3) Барањето за разрешување ќе се смета за оставка, при што не е потребно донесување на никаква посебна одлука или дополнително решение.

(4) Известувањето за избор или именување на друга јавна функција или за вршење друга професија ќе има правен третман на неотповиклива оставка, со истите правни последици опишани во ставот (2) на овој член.

(5) Доколку уставниот судија не дал известување за изборот или именувањето на друга јавна функција, мандатот му престанува, по сила на закон, со денот на изборот на другата функција или професија.

Член 30

Престанок на функцијата по сила на устав

(1) На уставниот судија мандатот, по сила на устав, му престанува во следниве случаи:

1) со истекот на времето за кое е избран, односно по завршувањето на деветгодишниот мандат;

2) ако е осуден за кривично дело, со правосилна судска пресуда, на безусловна казна затвор од најмалку шест месеци;

3) ако трајно ја изгуби способноста да ја извршува својата функција – што го утврдува Уставниот суд, врз основа на веродостојна медицинска документација.

(2) Во случај на целосен истек на мандатот, функцијата уставен судија престанува по сила на закон, за што не е потребно носење на никаква посебна одлука или решение.

(3) Во случај на осуда за кривично дело на безусловна затворска казна од најмалку шест месеци – мандатот на уставниот судија му престанува со денот на настапување на правосилноста на пресудата.

(4) Во случај на трајно губење на способноста за извршување на уставносудската функција, Уставниот суд носи посебна одлука за разрешување од должноста, во постапка која детално е регулирана во Деловникот на Уставниот суд.

Член 31

Предвремен престанок на функцијата поради разрешување

(1) На уставниот судија му престанува функцијата со разрешување, и пред истекот на мандатот, во следниве случаи:

1) поради инфамија, односно недостојност за вршење на функцијата – ако, согласно со закон, е осуден со правосилна судска пресуда за кривично дело „злоупотреба на службена должноста и овластување во вршење на функцијата“ или друго кривично дело што го прави недостоен за вршење на функцијата уставен судија;

2) поради нестручно и несовесно вршење на функцијата – ако избраниот уставен судија не го штити уставниот поредок, со што настанале штетни и тешко отстранливи последици по уставниот поредок, владеењето на правото и правната сигурност на граѓаните.

(2) Во случаите на инфамија, односно недостојност за вршење на функцијата поради осуда, судот што ја изрекол казната и ја донел правосилната пресуда, без одлагање, истата ја доставува до Уставниот суд, кој носи посебна одлука за разрешување од должноста.

(3) Во случаите на нестручно и несовесно вршење на функцијата, Собранието носи посебна одлука за разрешување од должноста, со апсолутно мнозинство гласови, по претходен извештај поднесен од Комисијата за прашањата за изборите и именувањата.

(4) Под нестручно и несовесно вршење на уставносудската функција се подразбира незадоволителна стручност или несовесност на уставниот судија, што битно влијае на квалитетот и ажурноста во работењето – и тоа, ако:

1) не го зема предметот во работа, откако истиот му е прераспределан согласно Деловникот на Уставниот суд;

2) не ги изготвува рефератите по предметите кои му се прераспределани во работа како судија-известител, без оправдани причини;

3) не ги запазува и ги пробива деловничките рокови за разумно постапување, особено во предметите во кои се бара изрекување на времена мерка, а кои се сметаат за итни и неодложни;

4) неуредно постапува по предметите или на друг начин неосновано ја одолговлекува постапката;

5) дава паушални и нестручни правни мислења за одредени правни прашања, надвор од утврдените доктрините и концепти на правната наука.

(5) Овластен пријавувач, односно иницијатор на постапката за утврдување на одговорност на уставниот судија за нестручно и несовесно работење е било кој пратеник во Собранието, а постапката за предвременно завршување на мандатот спротивно на волјата на уставниот судија подетално се уредува Правилник, кој го носи претседателот на Собранието.

Член 32

Изестување до претседателот на Собранието

Во сите случаи од членовите 29,30 и 31 од овој закон, претседателот на Уставниот суд веднаш го известува претседателот на Собранието за причините и времето на престанок на мандатот на уставен судија.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 33

Примена на законот

(1) Со денот на влегување во сила на овој посебен закон, престанува мандатот на досегашните уставни судии – по сила на закон (ex lege).

(2) Започнатите постапки за избор на уставни судии до денот на влегувањето во сила на овој закон ќе продолжат и ќе завршат согласно одредбите од овој закон.

(3) Постапката за избор на новите уставни судии на Уставниот суд ќе се спроведе по еден месец од денот на влегување во сила на овој закон, согласно одредбите од овој закон.

Член 34

Престанок на важноста на други одредби

Со денот на влегување во сила на овој закон, престанува да важи членот 98 од Законот за Судскиот совет на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ број 102/2019).

Со денот на влегување во сила на овој закон, престанува да важи членот 10-а од Деловникот на Уставниот суд („Службен весник на Република Македонија“ број 70/1992 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 202/2019 и 256/2020).

Член 35

Влегување во сила

Овој закон влегува во сила од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ НА ПРЕДЛОГ–ЗАКОНОТ

I. ОБЈАСНУВАЊЕ НА СОДРЖИНАТА НА ОДРЕДБИТЕ НА ПРЕДЛОГ-ЗАКОНОТ

Во Предлогот на закон за уставни судии уредени се 35 члена.

Во Главата I, со основните одредби од законот се уредени три члена 1, 2 и 3 во кои се прецизираат предметот на регулација на законот, положбата на Уставниот суд како централен орган кој ја штити уставноста и законитоста, како и правното дејство на одлуките на Уставниот суд со кои може да се поништи или укине закон или одредби од закон, друг пропис или општ акт, колективен договор, статут или програма на политичка партија или здружение кои по својата сила се конечни и извршни.

Составот на Уставниот суд е уреден со Главата II, која ги содржи членовите 4,5 и 6 во кои е регулиран бројот на уставните судии, мандатот односно траењето на мандатот и изборот и надлежностите на претседателот на Уставниот суд.

Во Главата III, Статус на уставните судии, во членовите 7, 8, 9, 10, 11 и 12 се регулира положбата односно неспојливоста и професионалното вршење на функцијата уставен судија, имунитетот и одземањето на имунитетот во точно уредени уставни и законски случаи, правото на суспензија, платата и други права и обврски на уставен судија.

Условите за избор на уставн судија се уредени во членовите 13, 14 и 15 од Главата IV со кои се прецизираат критериуми за избор на уставни судии, чиј избор се врши по предлог на претседателот на Републиката, на Судскиот совет и на Комисијата на прашањата и именувањата во Собранието.

Постапката за избор на уставни судии е прецизирана со членовите 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 и 28.

Со членот 16 е уредена постапката на започнување на изборот на уставни судии кога им истекува мандатот од девет години или кога истиот им истекува предвремено

Членот 17 уредува покренување на постапка за избор на уставни судии на Предлог на комисијата за изборите и именувањата.

Јавниот оглас се уредува во член 18, во член 19 се прецизира кандидатурата и исполнување на услови за учество на едно лице (кандидат за уставен судија) на јавниот оглас за избор на уставен судија.

Членот 20 ја уредува номинација и самономинација и со истиот покрај на лицето кое е кандидат за уставен судија кој сам учествува во огласот се дава можност предлог на кандидат кој ги исполнува условите да биде избран за уставен судија да може да даде и секој пратеник во Собранието, акредитираните правни факултети при двата најдобро рангирани универзитета, Адвокатската комора на РМ, стручни здруженијата на правници, здруженија на граѓани кои се занимаваат со давање на бесплатна правна помош или работат на други сродни прашања од делокругот на правосудството и парламентарни политички партии, со задолжителна изјава за согласност за кандидатурата на лицето кое е номинирано за уставен судија.

Членот 21 пропишува Поткомитет која ќе врши селекција на кандидати за уставни судии пријавени на огласот, нејзиниот состав и објавување на јавен оглас.

Прелиминарната листа, јавното интервју, прашањата и правото на поставување, ранг листата и конечниот избор на уставни судии се предвидени во членовите 22, 23, 24, 25 и 26 од Предлог законот.

Заклетвата пред претседателот на Собранието и текстот на истата се уредени во членот 27 од Предлог законот.

Стапувањето на должноста со денот на изборот и со истекот на мандатот на судијата на чие место е избран е уредено во членот 28 од Предлог законот.

Главата V уредува престанок на функцијата по волја на уставниот судија односно по сопствено барање, престанок по сила на устав, престанок поради разрешување и известување од претседателот на Уставниот суд до претседателот на Собранието за престанокот се констатира на седница на Собранието и со самата констатација се дава

законски основ за започнување на постапка за избор.

Во оваа глава содржани се членовите 29, 30, 31 и 32 од Предлог-законот.

Преодните и завршни одредби се опфатени со членовите 33, 34 и 35 од Предлог-законот и со нив се регулира примената на законот, престанокот на важноста на други одредби и влегувањето во сила на законот, без вобичаениот *vacatio legis*.

II. МЕЃУСЕБНА ПОВРЗАНОСТ НА РЕШЕНИЈАТА СОДРЖАНИ ВО ПРЕДЛОЖЕНИТЕ ОДРЕДБИ

Предложените одредби се меѓусебно поврзани и прават една правна целина.

III. ПОСЛЕДИЦИ ШТО ЌЕ ПРОИЗЛЕЗАТ ОД ПРЕДЛОЖЕНИТЕ РЕШЕНИЈА

Со предложеното законско решение, конечно ќе се регулира постапката и условите за избор на уставните судии и престанокот на функцијата уставен судија и ќе се даде законска рамка за воспоставување на единствени и општо прифатени услови за избор на судиите на Уставниот суд, со што ќе се реализира долгогодишната заложба и пред сè насушната потреба за реформа на уставното судство кај нас.